

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

У статті досліджуються особливості самореалізації особистості в кризових умовах, котрі є характерними для сучасного українського суспільства. Тотальне домінування масової культури, девальвація культурних цінностей, криза в багатьох сферах суспільного життя спричинили явище кризовості людського буття, коли невизначеність та нестабільність стають суттєвими детермінантами самореалізації особистості.

Актуальність проблеми. Епохальні соціокультурні перетворення, які відбувалися в ХХ столітті, аналізувалися й осмислювалися багатьма філософськими течіями та школами, у категоріально-понятійний апарат увійшли терміни "криза", "кризова свідомість" і "кризовий соціум". До теми кризи культури зверталися представники західноєвропейської філософії, зокрема К. Ясперс вказував на існуючу кризу людського буття, на необхідність подолання пересічності як пануючої ознаки особистості шляхом усвідомлення небезпеки та втрати справжнього буття [1]; Х. Ортега-і-Гассет виявив глибинну суть кризових процесів у новому феномені – "людині маси", котру не цікавлять культурні цінності, а власне життя вона будує за принципом легкості та ситості, без трагічних обмежень, бунт же людей маси не допускається активною діяльністю духовно багатішої меншості [2]; Р. Гвардіні акцентував увагу на неможливості буття в індустріальному суспільстві вільної творчої особистості, що самореалізовується, вона вже не є ідеалом для розвитку індивіда, котрий прагне залишатись "анонімним", що породжує кризу, яка знімається його відмовою від свободи й автономності та концентрації на внутрішньому персональному ядрі [3]. Також описувані проблеми були предметом дослідження у працях Г. Зіммеля, Е. Гусерля, М. Бубера, Е. Мунье та інших.

Кризи, котрі виникли на рубежі ХІХ та ХХ століть, з часом охопили усі сфери життя, отримуючи все новіші форми прояву. На початку нинішнього століття можна констатувати, що людство так і не усунуло основні причини їх виникнення, до цього часу залишається ймовірність такого кризового існування ще не одне десятиліття. Саме ж суспільство, котре переживає патологічну соціокультурну кризу, характеризується як кризовий соціум, а його основною ознакою є унікальне сполучення параметрів соціального та культурного розвитку, які зачіпають культурну, власне соціальну, політичну, економічну та виробничі сфери [4: 19].

Метою цієї статті є дослідження соціально-культурної детермінації структурного процесу самореалізації особистості в кризовому соціумі. При розгляді поставлених проблем базовими поняттями є "самореалізація особистості", "свобода", "криза", "криза ідентичності".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні два десятиліття розвитку українського суспільства характеризуються перманентними кризами в багатьох сферах суспільного життя, що стало предметом вивчення філософських наук, а особливо актуальною стала проблема виявлення різних аспектів буття індивіда в кризовому суспільстві. Це знайшло відображення в наукових дослідженнях життєвих криз особистості Л.В. Сохань, О.А. Донченко, особистості як суб'єкту соціальних змін, суспільних криз та життєвих стратегій особистості, адаптації особистості до суспільної нестабільності О.Г. Злобіної та В.О. Тихоновича, світоглядних орієнтацій особистості в умовах трансформації суспільства Л.В. Кривеги, проблеми душевної гармонії особистості в умовах духовної кризи суспільства О.Г. Курбатова та інших.

Виклад основного матеріалу. В умовах соціальних відносин нового типу, ускладнених соціально-економічною кризою та процесом утвердження комерціалізації усіх сфер життя, в яких знаходяться сучасний українець, відбувається трансформація мотиваційних компонентів самореалізації особистості. Вона характеризується деформацією в структурі мотивації, руйнуванням високих, значущих для людини цінностей, виникненням додаткових аспектів ціннісної кризи, необхідністю зміни провідних мотивів, а стосовно індивідуальних життєвих стереотипів глибшого (несвідомого) психологічного рівня, то вони поглиблюють соціальну дезадаптацію психологічно ригідних людей, неспроможних швидко адаптуватися до мінливих соціальних умов [5: 72]. Це викликано насамперед тим, що в період соціальних трансформацій найбільш гостро проявляється кризове сприйняття індивідом оточуючої дійсності, яке утверджує домінування випадкових, нестійких або тимчасових факторів на формування та розвиток особистості. Також значущими чинниками, котрі обумовлюють появу кризових явищ у взаємодії індивіда та суспільства, є атомізація останнього, гіпертрофія індивідуалізму та експансія масової культури.

Кризові явища, які виникли в українському суспільстві останні десятиліття суттєво впливають на структуру процесу самореалізації, зокрема на самосвідомість, самодіяльність, цілепокладання, на формування потреби в самореалізації. Найбільшого впливу зазнали такі структурні елементи як самоідентифікація та самовизначення, викликані соціокультурною кризою ідентичності в суспільстві, оскільки соціальні структури стають більш динамічними, збільшується рольовий набір особистості, доволі швидко змінюються й самі соціальні умови. Культурна криза детермінує ідентичність, яка через власну приналежність до смисложиттєвої сфери є продуктом культури. Суттєво сьогодні ускладнюється пошук індивідом власної ідентичності насамперед через девальвацію найвищих культурних цінностей, через відсутність чіткого механізму появи та закріплення нових норм, контролю за їх дотриманням. Входячи в процесі самореалізації в певний смисловий контекст, ідентифікуючись із визнаними канонами та правилами, особистість потрапляє в ситуацію примусового вибору із величезної кількості інформації такої, яка адекватно відображала б соціально-культурні процеси. Неможливість відповідати їх реальним вимогам призводить до кризи ідентичності в індивіда, яка набула глобальних масштабів.

Власне, сама криза ідентичності є однією з найактуальніших проблем, які досліджують сучасні філософські науки, адже, як зазначав В. Хьосле, для того, щоб зрозуміти сучасний світ, навряд чи кожен досягне своєї мети, не зрозумівши логіки кризи ідентичності [6: 112]. Вона сьогодні набирає все більш різних форм і проявів, зокрема "відчуження людини від суспільства, людей і самої себе, різні форми апатії, широко розповсюджені феномени деперсоналізації людини і дераціоналізації соціокультурних умов життя людини, психопатологічні форми свідомості і поведінки..." [7: 110]. Криза ідентичності породжена рядом факторів, одним з основних яких є невідповідність критеріїв самовизначення, самототожності та самоідентифікації стосовно тих соціальних умов, які утвердились у процесі сучасних трансформаційних процесів, що характеризується розпадом усталених цінностей, і, відповідно, розпадом старих уявлень про комплекс соціальних зв'язків та взаємовідносин. Сучасне суспільство виявилось нездатним сформулювати й запропонувати індивідам, насамперед це стосується молоді, яка знаходиться на первинній стадії самовизначення та самоідентифікації, соціальнозначущий і водночас привабливий для них ідеал особистості, котрий містив би в собі найнеобхідніші загальнолюдські цінності, комплекс цілей, оволодівши якими, вони набули б свободу та автономність у процесі самореалізації.

За умов кризи ідентичності на перший план в особистості виходять групові інтереси, які заміщають індивідуальні, ігнорування яких призводить до втрати нею власної автономності при здійсненні важливих рішень стосовно вибору сфер та способів реалізації власних сутнісних сил. Це, у свою чергу, перманентно поширюється на весь процес самореалізації особистості, коли вона віддає іманентно притаманну їй свободу соціальним чинникам. Суспільство дедалі інтенсивніше нав'язує індивідам стереотипні моделі поведінки, а масова криза ідентичності поглиблює цей процес і виникає явище стандартизованої свідомості, яка стає характерною для багатьох людей. Але, з іншого боку, суспільством пропонується величезна кількість різних соціальних ролей, а свобода, яка є основною умовою і формою самореалізації особистості, дозволяє останній вільно обирати бажані для неї сфери та шляхи. Таким чином, утверджується плюралістична особистість, яка здатна виступати ініціатором нової серії подій, проте в основі ідентифікації цієї особистості вже не свобода вибору, а передусім відсутність контролю з боку суб'єкта, котрий проявляє свою волю, оскільки наявність власного Я особистості як основи самоідентифікації та джерела автономії ставиться під сумнів. Плюралістичність особистості та множинність ідентичностей призводить до її самозвільнення від залежності ідентичності взагалі, що по-різному впливає на окремого індивіда, адже він може як отримати через утвердження індивідуальності реальну свободу самодіяльності, так і втратити її через несформованість особистісної цілісності.

Особливу роль у такій ситуації починають відігравати різного роду релігійні секти, громадські об'єднання, бізнес-організації сільового маркетингу. Наприклад, останні при створенні конкретної організації у своїй практичній діяльності широко використовують дослідження формування та розвитку особистості, особливо питання самоідентифікації, і для досягнення власних економічних цілей структура "мережі" вирішує низку антропологічних проблем, серед яких ідентифікація через спільні інтереси, цілі, цінності й традиції, вирішення проблеми змістовного насичення дозвілля та можливість самореалізації до найвищого рівня, котрий ототожнюється із рівнем мільйонера. І, на перший погляд, особистість, ідентифікуючись із такого типу соціальною групою, отримує відчуття успішності, адже спілкуючись із людьми, які досягли певних життєвих результатів, як правило в плані матеріального збагачення, вона отримує віру у власні сили. Відчувши себе відкритою для майбутнього успіху людина складає таку життєву програму, в якій чітко окреслюються етапи самореалізації.

Проте, основна проблема полягає в тому, що особистість таким чином стає неспроможною ідентифікувати себе з іншими групами, прагнення досягти успіху через матеріальне збагачення стає основною цінністю в її житті, заміщуючи собою інші духовні цінності, пригальмовуючи розвиток потреби в самореалізації. Це викликано тим, що українська культура зазнає впливу американської, яка культивує основний напрямок самореалізації особистості трудової діяльності, основним мірилом здійснення якої є багатство, а тому життєвий успіх вбачається не у внутрішньому самоудосконаленні, а в результатах висхідної вертикальної мобільності в структурі суспільства. Уявлення індивіда про власну ідентичність формуються насамперед під впливом реклами, а також різного роду кількісних вимірів життєвого успіху, зокрема рейтингів, конкурсів та змагань, а тому вони у своїй суті є ілюзорними та ідеалізованими. Що ж стосується самого процесу реалізації особистістю своїх сутнісних сил, то він втрачає свою цілісність, не охоплює різні сфери її життєдіяльності, адже "гіпертрофоване прагнення до багатства призводить до деформації особистості, оскільки із засобу повноцінного життя багатство перетворилося на мету" [8: 53].

Також самореалізація особистості зазнає суттєвої соціально-культурної детермінації у зв'язку із процесами утвердження масової культури. Її специфіка полягає у впливі на формування ціннісних орієнтацій особистості та потреби в самореалізації, а також і в обумовленні самопізнання, самовизначення та самоідентифікацію через такі найпоширеніші канали як засоби масової інформації та комунікації. Базовим типом особистості, який намагається сформулювати масова культура, є споживач, суб'єкт, який безвольно сприймає рекламні установки, а уявлення, архетипи, цінності цієї культури стають частиною його внутрішнього світу і свою самодіяльність він здійснює виключно із заданих позицій.

Спрямованість масової культури на розважальні функції мистецтва призводить до переходу особистості від духовної реальності, котрій притаманні постійні вольові зусилля стосовно саморозвитку та самовдосконалення, до віртуальної, альтернатива якої містить узвичаєне емоційне скочвання в новоствореному світі. Це породжує дефіцит особистісної реалізації в жорсткій та суворій дійсності, який, відповідно, компенсується помилковою самоідентифікацією з життям телевізійних героїв та зірок шоу-бізнесу, в чому й знаходять вихід ті людські емоції, котрі в повсякденному житті досить часто виявляються незатребуваними [9: 162]. У такий спосіб

відбувається зміна функціональної ролі культури, яка раніше полягала в метафізичній місії та духовному самостановленню, до засобу втечі від себе та реального світу у фантомне буття. Така ситуація, яка ще й підсилена нестійкими та мінливими соціальними процесами, призводить до того, що особистість стає нездатною розвиватися на основі власної індивідуальності. І лише проходження особистістю усіх етапів самореалізації та досягнення нею свободи та сформованості потреби в самореалізації на основі загальнолюдських цінностей та смисложиттєвих установок сприяє індивідуальному пошуку в тотальній масовізації та стандартизації суспільства необхідних сфер цілепокладання індивіда.

Соціально-культурна криза, тотальне домінування масової культури, які породжені сучасними глобалізаційними процесами, спричинили явище кризовості людського буття, а особливу детермінативну роль у становленні та розвитку особистості сьогодні починають відігравати ризики. Саме ризик, будучи продуктом невизначеності, незавершеності, нестабільності в конкретному транзитивному соціумі, набуває рис тотальності й стає характерною ознакою внутрішнього світу людини. Таке становище можна визначити як граничне буття індивіда, котре породжує особистісне начало й одночасно заперечує буденність як стандартизоване, формалізоване масове буття. Саме ж граничне буття, як визначає Н.В. Хамітов, є повстанням проти соціальної заданості людського життя, доволі суттєвим проривом до свободи [10: 123] і притаманне кожній людині, оскільки вона живе й рухається в часі крізь різні вікові екзистенційні надломи та кризи. Це спричинено також ситуацією, коли на відміну від традиційної культури, в якій у процесі соціалізації індивід навчається вмінню робити життєвий вибір, то в сучасних умовах він самотужки конструює свою систему цінностей, не тільки вибираючи при цьому між смислами "своєї" культури, а й балансує між "своєю" і "чужою", між різними "чужими". Отож, "наслідком цього стає постійна присутність на грані буття та небуття, між буттям та небуттям, "в проміжках", "в розривах" [11: 63]. Та лише через набуття свободи як творчості життя та форми самореалізації особистості знімаються основні життєві протиріччя, як соціальні, так і індивідуальні, досягається гармонія граничного буття та долається негативний вплив кризових явищ на індивіда. У індивіда виробляється здатність до самотрансценденції як способу вийти з рамок суворого соціокультурного детермінізму.

Економічні кризові явища сучасного українського суспільства суттєво вплинули на професійне самовизначення індивідів, що полягає в достатній свободі вибору сфер діяльності кожного індивіда при значній детермінації вибору конкретної професії. Невизначеність на цьому етапі самореалізації особистості, підсилена незадоволеністю родом професійної діяльності, спонукає її до активного самопізнання, самовизначення та самоудосконалення, що, у свою чергу, сприяє активізації внутрішньої творчої потенції, знімаючи соціальний детермінізм і виявляючи індивідуальну свободу. Але, враховуючи прагнення сучасної масової культури, яка водночас заперечує цілу низку норм та устоїв традиційної української культури, сформувати насамперед соціальний ідеал особистості-споживача, котра прагне до матеріального збагачення, потрібно визнати факт утвердження в суспільстві домінантної функції професії як способу заробляти гроші та, відповідно, відхід на другий план такої її функції як способу самореалізації.

Враховуючи, що професійна сфера є основною сферою самореалізації особистості, криза в ній обумовлює подальший розвиток останньої, вона може або стимулювати особистісний розвиток, або загальмувати, перманентно перерости в кризу у всій структурі особистості й навіть знищити її взагалі. Для уникнення негативного впливу особливо важливу роль відіграє формування такої особистісної ознаки як універсальність, яка в такому процесі як допомагає усуненню вузької спеціалізації в певному виді діяльності індивіда, так і сприяє тому, щоб особистість здатна була самореалізуватись у всіх сферах життєдіяльності, крім професійної, також і в громадській та культурній діяльності, у дозвіллі, сім'ї тощо. Це стає можливим насамперед завдяки тому, що на кожному етапі розвитку й самореалізації особистості вона сама визначає пріоритетність та цінність того чи іншого виду діяльності. Таким чином, соціальна організація формування й виховання в сучасній особистості універсальності як однієї з найнеобхідніших якостей утверджує свободу її самореалізації у формалізованих, суворо детермінуючих та регламентуючих умовах суспільного життя.

На тлі везагалних неоднозначних, багато в чому суперечливих соціальних процесів одним з основних детермінуючих чинників життя індивіда, який знаходиться в ситуації постмодерна, утверджується невизначеність. Цей процес ускладнюється також тим, що людина постійно, завжди перебуває в стані певної екзистенційної невизначеності, котра характеризується і біологічною недостатністю, і колізіями перервного та безперервного, раціонального та ірраціонального, у яких головним критерієм збалансованості суспільних відносин є можливість чи неможливість особистісної самореалізації, задоволення потреб, запитів та здійснення мрій індивіда як суб'єкта життєдіяльності. Відповідно, така ситуація невизначеності не дозволяє точно пояснювати та прогнозувати певні події як у суспільстві, так і в житті окремого індивіда, вона представляє собою комплекс різного роду описів способів та механізмів самореалізації особистості, які передбачають наявність альтернативних описів, проте, жоден з них не здатен розкрити й розтлумачити людську природу. У цій соціокультурній ситуації кожна особистість у процесі розкриття власних сутнісних сил повинна не просто на основі самопізнання скласти й реалізувати життєву програму, а, насамперед, має володіти здатністю здійснювати відповідальний вибір, особливо, коли попередній не дозволяє здійснюватися цьому процесу в повному обсязі.

У такому разі для подальшого розвитку особистість повинна усвідомлювати, що її життя не суворо детермінований процес, що вона мусить постійно самоідентифікуватись із соціальними процесами, у які вона включена. Саме завдяки самоідентифікації індивід отримує необхідні орієнтири в соціальному просторі, оскільки в однорідному аморфному світі, який постає перед ним, у процесі особистісного становлення усвідомлюється індивідуальна окремішність.

Сучасна епоха, яка характеризується глобальними проблемами, виявляє і надзвичайно загострене відношення кожного індивіда до пошуку сенсу життя. Людина найбільше замислюється над значенням

власного життя та усвідомлює його сенс передусім у таких кризових ситуаціях, коли виникає небезпека втрати світоглядних орієнтирів, котра призводить до життєвої невизначеності, адже в цьому контексті необхідно підкреслити, що сенс життя актуалізується особливо тоді, коли ми його втрачаємо для себе. Сьогодні життя індивіда зазнає впливу різноманітних стресових подій, які можуть змінювати його смисложиттєві орієнтири, суттєво детермінуючи процес особистісної самореалізації. Кризові процеси, що тривають у всіх основних сферах сучасного транзитивного суспільства, охоплюють і духовну культуру, яка повинна утверджувати нові цінності та норми відповідно до вимог соціальних змін. Варто відзначити про зростання в такому соціумі ролі та значення сенсу життя як важливого чинника формування індивідуальної свободи особистості, її здатності приймати відповідальний вибір нових напрямів, сфер та способів реалізації сутнісних сил у нових, доволі мінливих умовах.

Сучасні дослідники проблем існування людини в глобалізованому, технологізованому інформаційному суспільстві прагнуть проаналізувати перспективи її розвитку для подальшої корекції низки соціокультурних процесів передусім формування, саморозвитку та самореалізації особистості. Так, В.С. Семенов виділяє такі необхідні та актуальні напрямки розвитку як розвиток людини з життєвою орієнтацією "Бути", а не "Мати", з пріоритетом духовно-морального та опорою на високі цінності, з пріоритетом у людини соціальних начал, соціальної справедливості, соціальної рівності, соціального колективістського спілкування, всебічний розвиток особистості, свобода людини, прагнення до вищих устремлінь цільності та цілісності [12]. Саме здійснення кожного компонента сприяє реальному утвердженню індивідуальної свободи як форми й обов'язкової умови самореалізації особистості. При цьому варто зазначити, що акцентується увага не на розумово-вольових зусиллях особистості, а передусім на духовній сфері. Це обумовлюється особливостями розвитку сучасного українського кризового суспільства, коли виникає потреба в новому процесному підході до самореалізації особистості, яка повинна уже не просто ставити собі за мету в конкретні і, враховуючи динамічність, інформаційну насиченість та формалізованість соціальних процесів, насамперед стислі терміни досягнути бажаних результатів, а створити необхідні умови для вивільнення власних творчих сил, які у сприятливий для неї час спрацюють самі собою, досягши свого неповторного резонансу зі світовою соціально-духовною цілісністю. І тому на перший план, за таких умов, виходять, крім розуму, й інші суб'єктні прояви духу, зокрема почуття, відчуття, інтуїція.

Така ситуація суттєво детермінує процес самореалізації, акцентуючи увагу насамперед на формуванні культури поведінки індивіда в цих умовах, на виробленні особистісної здатності зводити прояви тотальної кризи до мінімального впливу на власне життя, здатності швидко засвоювати основні умови сучасних соціальних норм та правил, здатності адаптуватися до різного роду соціальних змін. Відповідно до цього зростає роль особистості в таких процесах, збільшується рівень її свободи й одночасно відповідальності.

Висновки. У сучасному українському суспільстві, в якому тривають трансформаційні процеси, основними ознаками яких є кризовість, невизначеність та нестабільність, процес самореалізації особистості зазнає детермінантного впливу постійних соціальних, політичних, духовних, інформаційних криз та революцій. За такої ситуації культура не здатна пропонувати індивідам адекватних до цих перетворень моделей самореалізації.

Новітні інформаційні технології намагаються помістити індивіда у віртуальні світи, у яких втрачається реальність часу та сенс життя, а, отже, й індивідуальна свобода як обов'язкова умова й форма самореалізації особистості. Така ситуація пояснюється утвердженням та тотальним домінуванням масової культури, котра формує базовий тип особистості – споживача, який свою самодіяльність здійснює виключно на основі рекламних установок. Девальвація культурних цінностей призвела до ускладнення пошуку індивідом власної ідентичності, а неможливість відповідати соціальним вимогам поглибило кризу ідентичності, в якій перевага надається груповим інтересам, нівелюється індивідуальна автономність. Основною вимогою, яка ставиться сьогодні до духовної культури, є створення суспільного ідеалу індивіда, що містив би передусім такий комплекс цілей, як активність, свобода та автономність у процесі самореалізації. Криза ж у професійній сфері позначилася відходом на другий план трудової діяльності як способу самореалізації особистості, поступаючись іншій функції – матеріального збагачення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.
2. Ортега-и-Гассет Х. Бунт мас // Вибрані твори. – К.: Основи, 1994. – 420 с.
3. Гвардини Р. Конец Нового времени // Вопросы философии. – 1990. – № 4. – С. 127-163.
4. Сидорина Т.Ю. Философия кризиса. – М.: Флинта, 2003. – 456 с.
5. Пилипенко Н. Психологічні особливості самореалізації особистості в умовах професійної кризи. // Соціальна психологія. – 2005. – № 3. – С. 72-79.
6. Хесле В. Кризис индивидуальной и коллективной идентичности // Вопросы философии. – 1994. – № 10. – С. 112-123.
7. Бочков Е.В. Проблема взаимообусловленности идентификации и омассовления в современном обществе // Идентичність у сучасному вимірі. Матеріали Міжнародної науково-теоретично конференції. – Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2006. – С. 109-111.
8. Супоницкая И.М. Успех и удача: отношение к труду в американском и российском обществе // Вопросы философии. – 2003. – № 5. – С. 44-56.
9. Блюменкранц М. Глобальные проблемы современного культурного процесса // Вопросы философии. – 2006. – № 5. – С. 160-164.
10. Хамитов Н.В. Философия человека: от метафизики к метаантропологии. – К.: Ника-Центр, М.: Институт общегуманитарных исследований, 2002. – 336 с.

11. Козаченко Л.М. Чи дозволяє сучасний стиль життя зберегти особистісну ідентичність? // Філософська думка. – 2000. – № 2. – С. 56-71.
12. Семенов В.С. О перспективах человека в XXI столетии // Вопросы философии. – 2006 – № 9. – С. 26-37.

Матеріал надійшов до редакції 25.04.2007 р.

Слюсар В.Н. Влияние социально-культурного кризиса на самореализацию личности.

В статье исследуются особенности самореализации личности в кризисных условиях, которые являются характерными для современного украинского общества. Тотальное доминирование массовой культуры, девальвация культурных ценностей, кризис во многих сферах общественной жизни послужили причиной явления кризисности человеческого бытия, когда неопределенность и нестабильность становятся существенными детерминантами самореализации личности.

Slyusar V.M. Influence of social and cultural crisis on personality self-realization.

The features of personality self-realization in the terms of crises, which are typical for modern Ukrainian society are explored in the article. The mass culture total dominating, devaluation of cultural values, crisis in different spheres of public life entailed the phenomenon of human life crisis, when a vagueness and instability become personality self-realization substantial determinants.